

У даній статті ми визначили та теоретично обґрунтували сукупність заходів та передумов, які необхідно реалізувати в процесі організації освітнього простору з метою якісного самопроекування студентами магістратури власного фахового розвитку. Такими педагогічними умовами ми обрали: забезпечення систематичного розвитку мотивації професійного самовдосконалення майбутніх фахівців в галузі музичної освіти; організацію педагогічного коучингу самопроекування музичного навчання в магістратурі; аксіологізацію фахового самовизначення через посилення професійної націленості навчання в магістратурі; формування технологічної компетентності майбутніх фахівців щодо самопроекування фахового розвитку.

Література

1. Волкова М.П. Педагогіка / М.П. Волкова. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
2. Головнінова І.В. Актуальні напрями застосування нового підходу в менеджменті в освітній сфері / І.В. Головнінова // Педагогіка і психологія. – 2002. – №3. – С. 53-58.
3. Данилова Г.С. Акмеологія: Сутність, становлення, практичне втілення / Г.С. Данилова // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1(62). – С.90–97.
4. Іващенко О.А. Організаційно-педагогічні умови формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби / О.А. Іващенко // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки. – 2013. – № 1(66). – С. 44-53.
5. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – К., «Кондор». — 2005. – 308 с.
6. Стасюк В.Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа – вищий заклад освіти»: дис. ... кандидата пед. наук : спец. 13.00.04 / В.Д. Стасюк. – Одеса, 2003. – 20 с.
7. Цветкова Г.Г. Проблема самовдосконалення викладача вищої школи: акмеологічний, системно-синергетичний, аксіологічний підходи [Електронний ресурс] / Г.Г. Цветкова // Духовність особистості. – 2012. – Вип. 4. – С. 167-178. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/domtp_2012_4_26.pdf

УДК 371.124:7.071.2

Корчагіна Г.С.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Стаття посвячена проблеме формирования интеллектуально-творческих умений будущих учителей музыкального искусства. Основываясь на результатах анализа трудов отечественных и зарубежных ученых, рассмотрены различные способы формирования интеллектуально-творческих умений будущих учителей музыкального искусства.

Ключевые слова: *интеллект, умение, творчество, интеллектуальные умения, интеллектуально-творческие умения.*

The article deals with the formation of the intellectual and creative skills of future teachers of music. This paper begins with the description of the problem which deals with the intellectual, creative skills. It should be said that the aim of the article is to give information about intellectual and creative skills of future teachers of music. The analysis of literature on the given problem shows that many scientists paid a great attention to the problem.

Key words: *intelligence, creativity, intellectual skills, intellectual and creative abilities.*

В інтелектуально-інформаційному суспільстві особливого значення набуває проблема формування у молодого покоління інтелектуально-творчих умінь, оскільки вони стають основою для засвоєння нових знань та перенесення їх в інші умови, дозволяють у

майбутньому підвищити ефективність своєї праці. У багатьох психолого-педагогічних дослідженнях доведено, що музичне мистецтво виступає ефективним засобом особистісного розвитку учнів, здобуття універсальних знань, для створення цілісної картини світу, а його вплив здійснюється передусім через діяльність учителя, адже саме наставник впливає на їхні смаки, заохочує дітей до музики спонукає до самовдосконалення. Отже, якість творчих та інтелектуальних можливостей вчителя, рівень його професійної підготовки обумовлюють особистісний розвиток школярів. Тому виникає необхідність у науковому обґрунтуванні шляхів формування інтелектуально-творчих умінь майбутніх учителів музичного мистецтва.

Проблема інтелектуальних умінь представлена у дослідженнях Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, Є.М. Кабанової-Меллер, Н.О. Менчиської, В.Ф. Паламарчук, Т.І. Шамової, І.С. Якиманської та ін.

Широке висвітлення проблема творчих умінь дістала у роботах Ю.Алієва, В.Борева, Д.Гілфорда, Л.Грекова, Н.Кузьміна, В.Орлова, Я.Пономарьова, Г.Розена, Л.Спірина, А.Стасова, К.Стасовська, М.Степінського, Н.Федоренко, М.Фрумкіна та ін. Дослідженням проблем професійного розвитку педагога-музиканта займалися А.Болгарський, І.Гринчук, Г.Дідич, В.Дряпіка, Г. Падалка, О.Рудницька, О.Щолокова. Певний інтерес для нашого дослідження становлять праці О. Митника, Т. Люріної та М. Ушакової, в яких розглядається проблема саме інтелектуально-творчих умінь.

Однак шляхи формування інтелектуально-творчих умінь учителів музичного мистецтва досліджені недостатньо, їх розгляду й призначена дана стаття.

На основі аналізу теоретичних матеріалів і практичного досвіду ми виявили такі умови формування інтелектуально-творчих умінь майбутніх учителів музичного мистецтва: засвоєння досвіду професійного середовища, створення ситуації успіху, самостійний підбір репертуару студентами під керівництвом викладача. Розглянемо ці умови детальніше.

Засвоєння досвіду професійного середовища передбачає застосування сукупності різноманітних умов, які безпосередньо впливають на особистість під час виконання професійних функцій. Велику роль тут ми надаємо ознайомленню з педагогічними поглядами відомих музикантів і композиторів. Як стверджують науковці, одним з головних мотивів навчання є пізнавальний інтерес – особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання; її вибіркового характеру, виражений в певній предметній галузі знань. У цю галузь людина намагається проникнути, щоб вивчити, заволодіти її цінностями [16, 201]. Для цього ми пропонуємо студентам науково-дослідні завдання, спрямовані на вивчення постатей видатних педагогів-музикантів з різних ракурсів.

Створення ситуації успіху надзвичайно важливе для результативності музично-педагогічного процесу. А.Белкін розглядає успіх як складне явище. Він зазначає: з соціально-психологічного погляду успіх є оптимальним співвідношенням між очікуваннями та результатами діяльності; з психологічного погляду – переживанням стану радості й задоволення від того, що результат власної діяльності особистості, або збігається з її очікуваннями, або перевершив їх. На основі цього стану можуть сформуватись стійкі почуття задоволення, що сприяють підвищенню рівня самооцінки і самоповаги. З педагогічного погляду успіх – це цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів діяльності як окремо взятої особистості так і колективу в цілому [2].

Такі ситуації успіху можуть бути створені у двох формах: при розв'язанні звичних задач у класі основного музичного інструменту або концертмейстерства та під час концертних виступів. Л. Баренбойм відзначає: “Величезне значення для якості технічної роботи учня має установка впевненості, переконаності у можливості перебороти труднощі, віра у свої сили” [3].

У процесі підготовки до концертного виступу велику допомогу може надати штучне моделювання стану, близького до сценічного. Якщо студенту не вистачає впевненості, можна скористатися прийомом рольової підготовки. Її сенс полягає в тому, що студент, який занадто хвилюється, перед виступом починає грати роль іншої людини. Абстрагуючись від своїх власних якостей, він входить в образ добре йому відомого музиканта, який впевнений в собі і нічого не боїться. Тут спочатку доречним будуть завдання на засвоєння досвіду

професійного середовища. Велику роль відіграє також і психічний стан педагога. Особливою проблемою для студента є подолання естрадного хвилювання, тобто створення «оптимального концертного стану». Кожен музикант по різному описує свій найкращий концертний стан. Проаналізувавши і запам'ятавши відчуття які передували вдалому виступу, необхідно потім свідомо відтворювати такий же стан перед наступними виступами. Успішний виступ на «сцені», під яким можна розуміти навіть виступи в колі друзів, на думку педагогів-музикантів, позитивно впливає на подальше навчання, є ефективним засобом творчого розвитку студента, створює сприятливі умови для формування зацікавленості, слугує важливим засобом активізації навчального процесу.

Відбір репертуару студентами під керівництвом викладача передбачає самостійне оцінювання студентом власних можливостей та вподобань, роботу з музично-методичною літературою, прослуховування музики. Підбір репертуару повинен орієнтуватись на складність і бути орієнтованим на «зону найближчого розвитку». Однією з головних умов ефективності вживання даного методу є спрямованість репертуарної політики на індивідуальні особливості учня. Педагог при виборі того або іншого музичного твору має керуватися наступним: наскільки даний твір сприятиме розвитку особистості учня. Тут важливі як змістовий, так і технічний аспект при пріоритеті першого. Свою розвивальну функцію репертуар реалізує лише за умови, що він буде перебувати «в зоні найближчого розвитку» учня: за інших обставин учень буде або «топтатися на місці», або в нього з'явиться «комплекс неповноцінності» через дуже завищені для нього вимоги. На нашу думку, підбір репертуару повинен ґрунтуватися на дотриманні наступних обов'язкових умов:

1. Вибору репертуару передуює спільний з викладачем аналіз можливостей студента. Необхідне визначення індивідуальних технічних можливостей : чи володіє студент природними технічними задатками, наскільки легко він піддається навченню тим чи іншим технічним прийомом; якими технічними навичками він володіє, і які види техніки розвинуті у нього меншою мірою (або зовсім не розвинуті).

2. Музичні твори повинні бути різноманітним і охоплювати твори різних стилів і жанрів.

3. Твори повинні подобатися студенту, викликати у нього емоційний відгук; педагогу необхідно підтримати прагнення грати той чи інший твір, навіть якщо він не зовсім відповідає рівню його музичного розвитку і технічним можливостям, але він може відповідати його психологічному та емоційному стану.

4. При виборі репертуару важливо враховувати пріоритет змісту над технічною віртуозністю, при цьому студенту необхідно самому проаналізувати свої технічні можливості.

5. Репертуар має бути орієнтованим на «зону найближчого розвитку» студента (не перевищення планки доступності, а високий рівень складності).

6. Поруч з різноманітністю репертуару важливе занурення у творчість видатних композиторів (тут можливе поєднання різних форм - ескізне освоєння твору, читання з листа, слухання музики з використанням нотного тексту, читання відповідної літератури з питань творчої спадщини даного автора, та ін.).

Програма повинна бути художньо-образною, стилістично- різноплановою. Багата фортепіанна література дозволяє вибрати різноманітну за стилем, емоційну за змістом програму з урахуванням довузівської підготовки. Виконання музичних творів різних жанрів, форм і стилів, включаючи естраду і джаз із специфікою сучасної музичної мови, сприятиме постійному спілкуванню з музичною творчістю композиторів української та зарубіжної класики, народною творчістю, музичною культурою народів Сходу, старовинною музикою. Але непорушною основою повинен бути класичний («золотий») фонд репертуару, який вимагає справжнього творчого ставлення до роботи, виховує істинний гуманізм, активну життєву позицію, непримиренність до бездуховності та естетичної фальші.

Але одного класичного репертуару, незважаючи на його цінність, все ж недостатньо для всебічного музичного розвитку. Його необхідно постійно оновлювати кращими зразками сучасних творів. Знайомство з творами композиторів-класиків та сучасних авторів має

знаходиться в розумній рівновазі. Вивчення творів класичної спадщини завжди потребує уваги до певних традицій з усім розмаїттям виконавських варіантів. Натомість виконання сучасного репертуару можна з повною відповідальністю віддати на самостійну виконавську інтерпретацію. Сучасна легка музика відрізняється багатолікістю: джаз, рок-н-рол, блюз, біт та інших різновидів цих жанрів. Серйозна проблема виникає лише тоді, коли ці мелодії і ритми стають рішучою і єдиною всепоглинаючою потребою, закриваючи шлях до справжніх естетичних цінностей. Таким чином, кожний запропонований твір розкриває перед виконавцями свої найбільш характерні риси, тим самим збагачуючи їх духовний світ, розширюючи музичний горизонт. Так, народна творчість полонить джерельною чистотою інтонацій і ритмічної сфери, невідгадливою красою поетичних образів, жанрових замальовок; класична музика — глибиною змісту, різноманітністю і суворістю форм; сучасні твори — пошуком нових засобів музичної виразності, співзвучних неспокійним ритмам нашої дійсності [5, с.13-15].

Цей метод дає можливість за рахунок опрацювання великої кількості методичної літератури і прослуховування музичних творів компенсувати недостатній рівень довузівської музичної підготовки і забезпечити реальне виконання навчальної програми.

Отже, складність процесу формування інтелектуально-творчих умінь майбутніх вчителів музичного мистецтва залежить від багатьох факторів.

Література

1. Арчажникова Л.Г. Профессия – учитель музыки: Книга для учителя / Л.Г. Арчажникова. – М.: Просвещение, 1984. –111 с.
2. Баренбойм Л.А. Путь к музицированию. – Л.–М.: Музыка, 1979. – 231 с.
3. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать. – М., 1991
4. Митник О.Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореф. на здобуття наук. степеня док. пед наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О.Я. Митник. – Київ, 2010. – 43 с.
5. Ніколаєва Г.О. Методика навчання гри на фортепіано майбутніх вчителів музики. Навчальний посібник. / Г.О. Ніколаєва. -Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2011. – 96 с.
6. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти / Г.М. Падалка. –К.: Муз. Україна 1982. – 144 с.

УДК 37.011.31: 785

Теряєва Л.А.

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Статья посвящена оптимизации учебного процесса в классе хорового дирижирования на основе междисциплинарных связей и модульного обучения. Она дает возможность проанализировать действующую учебную нагрузку на студентов, предлагает новое и равномерное распределение нагрузки, минимизирует временные затраты на изучение дисциплины «Хоровое дирижирование», а также выявляет резервные часы для изучения инновационных учебных дисциплин.

Ключевые слова: *методическая компетентность, будущие учителя музыки, хоровое дирижирование, метод модульного обучения, оптимизация учебного процесса, метод сетевого планирования.*

The article is devoted to optimize the learning process in classes choral conducting on the basis of interdisciplinary connections and modular training. It provides an opportunity to analyze the current workload on students, offers a new and uniform load distribution minimizes the time required to study the discipline "Choral Conducting", and identifies redundant hours to explore innovative academic disciplines.